

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lær af fortiden - Lev i nutiden

August 1979

Virk for fremtiden

Nr. 221 - 37. årgang

Så er det HØST - i 1897

Billedet stammer fra Dalum Landbrugsskole og er taget i 1897. - Det er indsendt af Else Nielsen, Jægergården, Vallø.
Manden stående i midten med høtøjet og blomst på brystet er hendes svigerfar, gdr. Jørgen Nielsen, Villershøj, Tune.

Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening
 oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
 tlf. (09) 32 14 61.

Kasserer, sekretær og annoncerekspektion:

Fru Inger Hansen, Gassehaven 56, 2840 Holte,
 tlf. (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4
 (2. sal t. v.), 1553 København V, tlf. (01) 11 67 20.
 Arkivar Margrethe Ransy - Tlf. (01) 37 73 22,
 arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag
 kl. 14 - 16 eller efter aftale.

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Frederiksgade 1,
 1265 København K., tlf. (01) 11 77 88.

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Farend-
 løse, 4100 Ringsted, tlf. (03) 64 00 24.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden,
 Høllund, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
 tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6630 Rødding,
 tlf. (04) 84 62 03.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirtshals,
 tlf. (08) 97 11 66.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
 tlf. (09) 39 13 17.

Formand for bladudvalget.

Gårdejer Børge K. Fjordside, Skalstrup, 7570 Vemb,
 tlf. (07) 88 40 94.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling,
 tlf. (07) 58 10 11.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, 3740 Svaneke,
 tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Holmstol, 8883 Gjern,
 tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup,
 tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Munkhøjgaard, Borsholmvej 11,
 3100 Hornbæk, tlf. (03) 24 00 05.

Formand for arkivudvalget.

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
 4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Æresmedlem af landsstyrelsen: Agronom Hans Balle,
 Hybenvej 27, Hjallesø, 5260 Odense S, tlf. (09) 12 94 73.

Bladet er medlem af
DANSK Fagpresseforening.

Valgdagen, d. 7. juni

Det kan og vil blive diskuteret frem og tilbage om stemmeafgivningen og valgresultatet var tilfredsstillende, men en række forvirrende valgoplæg og partiholdninger som savnede klarhed bærer sin store skyld for at vælgerne i stort tal blev hjemme. Respekten for vælgerne som har krav på fair og åben besked kan ligge på et meget lille sted, de blev ikke behandlet ordentligt og både de positive og negative grupper må tænke sig bedre om næste gang. Men der var hæderlige undtagelser - og de grupper fortjener tak. De andre - og de fleste - kan slikke sårene.

Den afgørende kendsgerning er imidlertid, at der nu er ti Europatilhængere i Parlamentet fra Danmark og fem som vil kaste grus i maskineriet - en såre simpel adfærd og aldrig gavnlige i politisk og mellemfolkelig sammenhæng. De ti bør have al mulig opbakning, og også direkte hjælp ved forslag og henvendelse, så danske interesser fremmes ved forstandig gerning. Et minus er det naturligvis, at dansk erhvervsliv er stærkt underrepræsenteret derved at kun Kent Kirk fra de konservative er erhvervsmand. Mærkeligt er det, at danske landbrugere ikke kunne samle sig om to eller tre kandidater på landsdelsbasis. Men en række betydende folk er valgt og Europas fremtid kan blive forberedt derved, at hele 405 repræsentanter vil videreudvikle EF. - Bare fem danske stritter imod. Den første dag i forsamlingen var forvirrende, men afgørende bliver udvalgsarbejdet og faste holdninger overfor kommission og ministerråd.

Held følge de mange af danskerne, som vi kan have tillid til. Og demokratiske topfolk fra andre lande vil garantere for seriøse forhandlinger. Dette nye konstruktive apparat skal bevise sin styrke. - Det er grundtemaet hos de mange valgte og viser en fundamentet vej fremad.

J. P. P.

Fra svundne dage:

Glimt af Sønderjyllands historie - Strejftog i Pans og Dianas rige

Af Skovfoged Th. Hansen, Brund, Horsens.

Beboerne i grænselandet fra Kongeå til Ejder, har i hvert af de sekler der svandt været vidner til skelsættende begivenheder, har mærket lidt af sagens vingesus.

Vi der lå i vuggen da vort århundrede var ungt, kunne senere istemme den kendte strofe: I vor barndom vi hørte kartovernes brag. Næmlig en verdenskrig på nært hold.

Jeg husker de hektiske dage i juli 1914, da de europæiske stormagter efter mordet på det østerriqste tronfølgerpar i Sarejevo udvekslede hastige ildevarslende noter - mobiliserede - og erklærede krigstilstand: Tyskland-Østrig mod England-Frankrig-Rusland.

Der hersked en tung, dvster stemning i mit hjem søndag den 2. august, hvor familiens unge var samlede. En del af dem havde fået indkaldelsesordre til de nærmeste dage. Det aktuelle spørgsmål var: Skal vi følge ordren og gå i krig for et land, som er vor politiske modstander, eller desertere, snige os over den nære grænse og bringe os i sikkerhed, men så med den udsigt til aldrig mere at kunne gense hjemstavnen; nemlig hvis Tyskland vandt krigen.

Vor nationale fører H. P. Hanssen, Nørre Mølle, kundgjorde som sit standpunkt: Jeg tror, at vi skal påtage os pligten under de sortgyldne faner, for derved at bevare retten til medindflydelse på vort hjemlands fremtidsskæbne.

Mine tre brødre fulgte, som langt de fleste sønderjyder, pligtens kald, og fik som de andre deltagere krigens gru at føle. Men efter tre års felttog kom to hjem på orlov samtidig og besluttede så at begive sig til »Nordarmeen«, det neutrale Danmark. Nu kunne de se, at Tyskland ville tabe krigen.

Dagligliv i hjemmene

Sønderjyllands civile befolkning var i årene 1914-18 først og fremmest præget af sorgen over tabet af deres 6000 unge sønner, der led døden på de fjerne slagmarker. Men dagliglivet skulle jo leves under de kår, der nu engang herskede. For

de fleste var sult og kulde vel mest føleligt. Børn med tiggerposen var vante gæster i landsbyerne. Hos bonden var der stadig noget at dele ud af. Mælk, mel, æg, kartofler, samt lidt sul, trods streng rationering. Mit hjem var desuden favoriseret af, at far havde jagten i kommunen. Vildt var holdt udenfor rationering, og derfor stærkt eftertragtet. Dette bevirkede at vi inddrog den nærliggende tyske statsskov Refsø under vort revier. Her var kun en gammel skovløber som opsyn og ham stod vi os godt med. Under smugjagten mødte vi undertiden tyske officerer, der var ude i samme lyssky ærinde som vi, så begge parter undgik bevidst al konfrontation.

Brændehugst tog vi også i vor egen hånd, der gik en del »gavntræ« med ved ophedning af mors store murede bageovn, samt komfur og kakkellovne. Nødslagning, smørkærning, brænding af rug til kaffe, samt rivning af kartofler til mel, fandt sted i næsten alle gårde, som garderede sig mod overrumpling af gendarmen ved et effektivt varslingsystem.

I nærheden af mit hjem lå en lejr for russiske krigsfanger. Vi halvstore drenge gik undertiden derhen af nysgerrighed, men også fordi vi havde lidt fødevarer med skjult under blusen: Brød, frugt osv. Trods de tyske vagters påpasselighed så vi vort snit til at kaste pakkerne over hegnet, hvor de udsultede fanger greb dem med stor færdighed. Engang blev vi dog afsløret af en vagtpost og det kan nok være vi spændede, da han truede råbte: »Verdamte jungs, ich spärre euch ein bei den russen«.

Lejrens nære beliggenhed ved den danske grænse kunne russerne i længden ikke holdes uvidende om, og en del prøvede på at flygte over grænsen. Men de kendte ikke smuthullerne, som vi, og blev ofte fanget eller skudt ved forsøget. Disse ligger begravet på Stepping kirkegård, og når vi i de tidlige morgentimer hørte »æressalver« fra de dodes have, vidste vi, at en tragedie var udsippet.

Vi opretholdt i almindelighed et godt forhold til det tyske vagtkorps ved grænsen, dette bestod af ældre landstørmænd som var tvangsindlagt for »højskole« i omegnen. Vi havde hjemme 4 mand i indkvartering under halvdelen af krigen. Min far lærte sproget og diskuterede ivrigt ved aftenstædet i vore stuer politiske emner. Det var for mig som for mange andre en gåde at børn af disse mænd - som var absolut helblods liberalister 15 år efter - kunne blive nazister. Jeg har senere af mine venner i den tyske forstet fået forklaringen: Da vi efter sammenbruddet i 1918, hvor alt var kaos, og i de følgende sulte-år blev stillet overfor valget - kommunist - eller nationalist? valgte vi det sidste, for nogle år efter at indse, at vi havde valgt forkert - givet Hitler magten. Men da var det for sent. Opposition betød koncentrationslejr.

Kuriøs jagt

Den tyske jagtlov hjemlede bl.a. ret til også at drive jagt efter mørkets frembrud, derfor udøvede vi en slags klappjagt på sne i månelysen nætter, idet klapperne drev vildtet fra marker og enge med fourage-afgrøder op mod skovdiget, hvor skytterne var placeret. Her fik jeg som nykonfirmeret ram på min første ræv.

Ilder, mår og grævling jog vi også i sigtbare vinteraftener med afrettede hunde, som tog fært og fulgte fod, samt »holdt« pelsvildt op til skytten nåede frem. En mår i toppen af et løvtræ tegnede en fin silhuet, og det var et let bytte, hvorimod tilflugt i et nåletræ, krævede mere komplicerede midler og opgaven blev til lotterispil når måren havde en større gruppe gran at skjule sig i. Agerhøns og harer var der mange af i reviret. Engang havde vi før krigen under en tysk manøvre nogle forstoffer indkvarteret. Disse havde søndagen fri og fik far overtalt til at tage dem med på hønsjagt. Vor dygtige »Hektor« samt de energiske »nimrod« bragte vore hønsflokk helt ud af deres vaner, så de til sidst søgte tilflugt i nogle høje træer i vor have, og der fik de lov at sidde i fred. Ved en anden jagt søgte en hare skjul i en rævegrav i et markhegn, jeg har også set en trængt hare springe i bølgen for at redde skindet.

Historisk oprin

De fleste nulevende har jo oplevet anden verdenskrig og dens lykkelige afslutning. Derimod tynder det stærkt ud i det slægtled, som var vidner til det ragnarok der herskede i 1914-18 og i tiden der fulgte. Da kanonerne tav den 11/11-18 efter revolutionen og kejser Wilhelm den 2.'s flugt til Holland, oprandt der en spændende epoke for Nordslesvigs udmarvede land og be-

Steppinggaard's indre 1905

folkning. H. P. Hanssens krav i den tyske rigsdag om opfyldelse af Pag. 5 blev endelig taget til følge. Ententens bjergjægere og tommyer besatte landet, og en international kommission bestemte folkeafstemningen, således at zone 1 ikke fik Flensborg med, hvilket skabte bitter strid blandt sønderjyder, fordi Flensborg kunne være bleven stemt hjem til Danmark den 10. februar, men ikke havde nogen chance i zone 2 den 23. marts.

Genforeningsdagen den 10. juli 1920 oprandt med strålende sol efter en forfriskende regn. Landsdelens grønne frodighed stod godt til den rødhvide udsmykning.

Jeg var i god tid ankommen til brændpunktet: Æresporten ved Frederikshøj, hvor Chr. X ville holde indtog i det genvundne land. Folkehavet bølgede fra Christiansfeldt til Taps, og brød spontant ud i hurraråb og sang da kongen på den hvide hest langsomt nærmede sig. Netop hvor jeg stod rakte en far sin lille pige op for at aflevere blomster. Impulsiv bøjede kongen sig ned og tog den lille pige op på sin hest. Et motiv der blev symbol for selve genforeningen, et billede der siden fik hæderspladsen i de tusind hjem.

Affæren ved Steppinge

En væsentlig årsag til min tidlige vakte interesse for historiske tildragelser skyldtes nok, at mit barndomshjem havde været skueplads for en lille militær batalje i 1848.

Vi børn fik tidlig historien fortalt af far og han kunne fremvise en massiv port, hvori sad kugler fra kampen. Mere indtryk på os gjorde nok fars beskrivelse af helten i skuespillet: Viggo von Holstein Rathlou der personligt gæstede gården for at gense skuepladsen for hans ungdoms bedrift, og da medbragte et stort maleri med motiv derfra. Et billede som stadig pryder »Steppinge-gård«s gamle korridor.

I Premierløjtnant Valentiners bog »Herregaardsskytterne i 1848«, en antikvarisk perle, fandt jeg senere en autentisk beretning om episoden. Her koncentreret genfortalt.

Holstein Rathlou får opsnust, at der i den fire-længede Steppinggård opholder sig en trop på 21 tyske kyradserer. Med skytte Høyer ved sin side og fem andre jægere i hælene forcerer han en side port og opfordrer de overraskede ryttere til overgivelse. En kyradserer tager Rathlou på sigtekornet, men Høyer er hurtigere og fjenden falder, idet dog kyradset redder hans liv. Tyskerne tror at gården er omringet, deres løjtnant sprænger gennem hovedporten og slipper uskadt til landsbyen og alarmerer eskadronen. Rathlous lille skare ordner de chokerede tyskere, som jo nu er uden leder, til hest »in eik«, åbner igen hovedporten fører den fangne trop over åen ved Woyon bro, som er stærkt befæstet, inden den tyske eskadron når at indhente dem.

Den tyske kyradse falder for Høyer's kugle.

I Valentiners bog kan man også finde navnene på dem der stod i korpset. Mange var fra forstetaten og skyttetjeneste, og har således udgjort en aktiv del af folket, som efter sejrene i 1848-50 oplevede nederlagene i 1864, med tab af Nordslesvig, udlændingstiden og videre frem til genforeningen i 1920.

Vort fælles folk og fædreland i lyst og nød, om hvilket digteren I. C. Nielsen sang:

*Jeg ser de slægter som gik hen
mens hundreåret skred
som vandt på kongedybet
som under Dybbøl led.
De elsked ungt de drømte langt,
de så kun åltsfor kort.
Men frem af dem stod folket,
og dette folk er vort.*

60 ÅR

Medlem af landsbestyrelsen, gdr. Jørgen Skoven, Asdal ved Hirtshals fylder 60 år onsdag den 19. september.

Jørgen Skoven sidder på sin slægtsgård »Skoven«, som gennem generationer har skiftet fra en Thomas til en Jørgen, så han er en værdig repræsentant for sin stand i slægtsgaardsforeningen, som han i mange år har været medlem af. I 1974, ved årsmødet i Nyborg, valgtes han ind i landsbestyrelsen, som afløser for Holger Grøntved, Hjørring. Han har i de forløbne år været et interesseret medlem, der med klogskab og lune har givet sit besyv med i de forskellige drøftelser. Sin hidtil største opgave i foreningen havde han ved tilrettelæggelsen af årsmødet i Løkken i 1976. Her viste han et fremragende organisationstalent, så alt klappede lydefrit. Forskellige ophold, bl.a. på Horne Højskole og Malling Landbrugsskole forenet med en god forstand har gjort, at der fra forskellig side har været brug for den veludrustede mand. Således kan nævnes at Jørgen Skoven er vurderingsmand for Kreditforeningen i Vendsyssel, og ved sidste valg blev han valgt ind i Hirtshals byråd.

På foreningens og bladets vegne bringes du en hjertelig hyldest til festdagen med ønsker om, vi i mange år fremover må glæde os over og drage nytte af dit medarbejderskab.

Hans Hviid.

Efterskrift: Årsmødet var dit svendestykke - Nu venter vi dit mesterstykke: En artikel til bladet om din slægt på den gamle gård.

D.S.

Sekretariatet meddeler:

Årsmødeplatten 1979

Foreningen har ladet fremstille et antal årsmødeplatter med Vestervig kirke som motiv.

Platterne vil snarest blive sendt til de medlemmer, der har bestilt. Skulle bestilte platter ikke være modtaget inden udgangen af august, bedes ny bestilling indsendt til arkivet eller sekretariatet. Nye bestillinger modtages så længe oplaget rækker.

Prisen for en platte er kr. 50,- plus porto for forsendelsen.

Kontingent

Da vi ikke har modtaget de sidste kontingenter for 1979 erindres herved om betaling snarest.

Med venlig hilsen - kassereren.

Eneste kendte landsby fra middelalderen

Kort over middelalder-landsbyen Borup ved Tystrup sø studeres nu fra Moskva til Philipinerne, fra Japan til USA, siger professor Axel Steensberg, Nationalmuseet.

Af Richard G. Nielsen

Egnen omkring de midsjællandske søer: Tystrup, Bavelse, Soprø, Glumso - med andre ord hele Susålandet tiltrækker ikke alene opmærksomheden i stigende grad som rekreativt område, men her afdækkes også det ene historiske fund efter det andet - markante og repræsentative træk fra vort lands titusindårige udvikling.

Et af de steder, som vil fange interessen i brede kredse i de kommende år er området *Borup Ris* i skoven på sydsiden af Tystrup sø. At stedet har stor historisk betydning, er ikke en ny opdagelse, men nu begynder de spændende resultater af mange års undersøgelse og forskning at melde sig.

Lokal arkæologs opdagelse

Blandt de folk, som tidligt havde for, at her var noget, som kunne bidrage til bedre forståelse af den danske landbohistorie, var den lokale arkæolog *Svend Dyhre Rasmussen*, der påviste, at stedet havde været dyrket både i jernalderen og i tiden mellem vikingerne og Valdemarerne frem til omkring år 1200. Dyhre Rasmussen så det som en livsopgave at udforske og belyse alt dette.

Da han døde for 5 år siden, lå der tusinder af optegnelser fra hans hånd i Nationalmuseet - en guldgrube af materiale for kommende arkæologer og topografer.

De mægtige undersøgelser

Siden 1950 har professor *Axel Steensberg* fra Nationalmuseet og - foruden Dyhre Rasmussen - mange hjælpere været beskæftiget med udforskningsarbejdet i Borup Ris. Det er gennem denne mægtige indsats, at det er lykkedes at kortlægge det eneste kendte eksempel på en middelalder-landsby med tilliggende agre.

Efter at eksistensen af denne landsby - Borup - var fastslået, har man gennem årene fra 1959 til 1978 - i alt væsentligt for private midler - udgravet og undersøgt fem gårde og et vogterhus. Ved udgravningen af gård nr. 3 fandt man et enestående fragment af et klokkebæger fra yngre stenalder.

Martin A. Hansen og Borup Ris

Da forfatteren Martin A. Hansen i sit store værk »Orm og Tyr« skildrede vore ældste forfædres tilværelse og religiøse forestillinger skrev han om det »Åbne turbevoksede landskab« ved vejen fra Fuglebjerg til Rejnstrup. I nyere tid troede man det var et overdrev, der aldrig havde været pløjet og dyrket, men det skulle vise sig, at her havde en landsby og dens indbyggere levet og virket. Da disse Middelalderpløjede agre nu er sikkert tidsfæstede, vil de kunne yde et vigtigt bidrag til oplysninger om datidens jorddykningsmåde. På grundlag af plovdele, fundne i moser, er rekonstrueret en middelalderhjulplov, hvormed der skal foretages pløje-forsøg i det historisk-arkæologiske forsøgscenter i Lejre.

Martin A. Hansen skrev også om den halvt sammensunkne jættestue, om kæmpegen »Borup Kirke« og om den mægtige langdyse, kaldt »Asernes Alter«, hvorimod han ikke omtaler »Dansebøgen«.

Møde-, spise- og danseplads

Omkring »Dansebøgen« i det nordlige hjørne af det, der har været gaden i den fundne landsby, forløjede egnens ungdom sig endnu i begyndelsen af dette århundrede lørdag aften med dans og leg på den runde ler-estrate, mens spillemaendene sad på bænke oppe mellem træets grene!

Disse danseaftener har tilsvarende rod i ældre folkelige

traditioner. Man har ved foden af bakken på »gaden« i den afdækkede landsby fundet en stor *kogestensrøse*. Den er betydelig yngre end selve landsbyen, og fundet viser, at der i hvert fald i 1400-tallet på stedet har været holdt friluftsforsamlinger, hvor man har bospist gæsterne med kød kogt i en grube ved hjælp af ophede sten. I nærheden findes en kilde, som nu er delvis oprenset med en slamsuger. Man har således haft nær adgang til vand under festerne.

Grundtvig og »Asernes Alter«

»Borup Kirke« kaldtes ruinen af en ældgammel og i Gunderslevholm Dyrehave (Borup Ris). Måske har den store hulhed givet den tilnavn af kirke, måske står den på en gammel offerplads. Hos Martin A. Hansen hedder det: »...sent i maj løfter den krøblede jette sin tynde fane af okkergult løv. Den har kun een levende gren, stikkende lige til vejrs som en fakirs stivnede arm. Træstammen er hul og åben i den ene side. Grotten minder om apsiden i en kirke... Men navnet kommer nok ikke af bare lighed. Ordet kirke har andetseds været brugt om banker og store sten, hvori der hænger hentørrede minder om dyrkelse«.

I 1808 skrev N.F.S. Grundtvig efter at han sammen med venen Chr. Mølbech fra Sorø havde besøgt denne på oldtidsminder så rige egn, sit begejstrede digt om »Gunderslevholm skov«.

Da han efter et besøg i Lynge præstegård ved Sorø begav sig ud på den berømte ekspedition til »Asernes Alter«.

International opmærksomhed

Hvad selve Borup landsby angår, står vi som nævnt overfor noget aldeles enestående, som er sikker på at blive bekendt over hele verden. Første publikation om landsbyen var et tobinds-værk »Atlas over Borups Agre«. Den blev også trykt på verdenssprogene og grundigt studeret fra Moskva til Philipinerne, fra Japan til USA, siger Axel Steensberg. Her kan man nemlig for første gang i et større samlet område følge de enkelte agres forløb og sammenspil fra tiden omkring år 1000 - 1200. Agrene kan spores over et område på 150 hektar.

Kortene er et endnu mere fintmærket net end vore berømte matrikelkort, fordi praktisk talt hver eneste agerstrimmel er indtegnet. Hertil kommer tomterne af de gårde, der husede bønderne og deres husdyr. Landsbyen Borup eksisterede i højst en periode på 3 - 400 år. Efter at den var forladt og lagt øde engang i 1300-tallet dyrkede et par bønder i Rejnstrup bymarken mellem Tovebjerg og Tystrup sø, men i 1404 afhændedes de højryggede agre til dronning Margrethes håndgangne mand, ridder Anders Jacobsen Lunge i Gunderslevlille, nabo til Borup. Han lejede senere mere jord i det, der havde været Borup bygade, antagelig med det formål at bruge området til græsning for sine heste.

»Borupris' Venner«

Med det formål at sikre de videre undersøgelser og udgivelse af bøger om de arkæologiske resultater er der stiftet en selvejende institution »Borupris' Venner«.

Man bliver medlem ved at henvende sig til Sparekassen SDS, Fuglebjerg. Bestyrelsen består bl.a. af professor Axel Steensberg (formand), museumsinspektør Svend Nielsen, Landbrugsmuseet.

Det er tanken i løbet af få år at udgive en stor populær og rigt illustreret beskrivelse af Borup Ris på dansk samt en mere videnskabelig redegørelse på engelsk.

På mosevandring

*For alle de små blomster der dog er til i år,
og fugle, det er ikke til at sige!
Så fin og frisk og fager som bøgeskoven står,
dertil har jeg aldrig før set lige,
og hvor jeg vender øjet hen,
det strømmer på mig ind,
det løfter så forunderligt herinde i mit sind.*

Disse sommerlige hyldestrofer til naturen, når den udfolder sig til fryd og glæde, mødte jeg en juli-aften i en af de haver, hvor fin pleje og et omhyggeligt hverdagsarbejde omsætter sig i megen hygge og skøn iagttagelse.

Havemødet var godt besøgt, for man vidste i en vid omkreds, at her var det værd at komme, og så havde man vel et håb om at få noget med hjem til fordybelse. Om det så lykkedes, ja måske for nogen. Vi sang i hvert fald vort hjemlands skønne vers, og vi var også via sangen på besøg i fjeldet, hvor der er så meget at »undre mig på«. Og Mads Hansens dejlige hymne til det fynske forløste gode tanker - og kan hælde det er gået andre som mig: Jeg fik en indre besked om at se mig om blandt landskabets dejligheder. Og en juli-dag er der meget at fornemme, udfra det herlige som møder øjet, når vandringen bliver bestemt.

Efter en lang og brydsom vinter, findes takten godt ved at observere det mangfoldige og nuancerede som sommeren byder på. Og denne sommer er jo så fin som en nordisk sommer overhovedet kan være. Det veksler fra dag til dag, fra sol til regn, fra blæst til stilhed og duften fra blomsterne synes skarpere og kildrer næsen, så velværet for planter sig til alle celler.

Karen og jeg drøftede morgenen efter mødet at sætte tid af til en tur i det hjemlige. Det er så længe siden, har vi været på mosen, sagde Karen det er stedet vi skal besøge, og det var jeg med på med det samme. Og vi skulle flere år tilbage, siden sidste gang vi var der.

Det var et godt forslag og mine tanker gik tilbage til barndomsårene, hvor Poul og Gunnar, Martin og Villy var med. Byens landmænd havde den gang en lille moselod, så vi gik der uden at behøve at spørge nogen. Det var skov og krat og mange tørvegrave og der var fugleliv og fiskemuligheder. Geder og aborrer stod og kikkede på os, og så med ét var de væk. Men noget held havde vi dog, og når mor hjemme serverede den fangne gedde, så smagte det rigtigt. Og før den ret skulle vi have chokoladesuppe, det fik vi tit hos fabrikanten, og dér synes jeg den var bedst. Og så mødte vi på mosen dens ukronede konge. Hans

var hans navn, og han levede som tredivernes arbejdsmænd, men var glad og oplagt. Han slog sten til vejene, passede det omkørende tærskværk m.m., og var lige med alle, og sådan var det bedst dengang også.

Jeg inviterede ham hjem ofte, og over en øl endevendte vi da hjemme det aktuelle, og at Stau-ning var en god alfader var ham sikkert, og at Christmas Møller var det modsatte, ja det var vi enige om. Far og mor syntes godt om Hans, og han var med til at rydde al det, der satte sociale skel. De personer der gjorde det, tjente folkefællesskabet godt.

Mosen var vort landskabs bedste sted, bortset fra vor egen have, og et legested, der gav børn gode indtryk. Og man kan næsten misunde de børn, der ikke modtager af naturen.

Vi besluttede at bruge timer af torsdag eftermiddag og aften til at møde denne del af vort eget sogn og det blev til gensynsglæde.

Vi bor så heldigt, at vi kan gøre en rundrejse i naturen på 6 km og den fodtur giver bestandig nye indtryk. Fra parcelhuskvarteret fører en gammel vej til sognets næststørste gård, og nu som før ses de fine køer græssende på givtig jord og også i mosen.

Og den moderne teknik fører kaskader af mosevand udover roe- og græsarealer, og gør afgrøderne til et stedsevarende område med grokraft. Tørke er ikke mere et stort problem hos landmanden.

Vi ser manden på gården dér i løb ad markvejen hjem til en fødsel i stalden, og i et glimt bliver det fortalt, at lederen i et landbrug er en af tidens travleste personer. Han har ikke tid til at gå på togt for at øve vold og gene, og er vel nok blandt tidens bedst virkende.

Vi besøger det halve tdr. land min far engang ejede, og nu gror skoven dér - og der er tyst og stille. Vi satte os ved kanten af tørvegraven og jeg fortalte Karen om en brink, hvorfra vi mente at få den bedste fangst og om ræven, som 25 m fra os, stod og gloede. Det var ungdomsdage først i tredivernes, og i skolestuen kunne vi omsætte vore syn i ikke alt for tilbageholdende beretninger. Nu

kagler fasanerne i mosen, som har meget mere vækst nu, og er et godt jagtterræn. Og gøgen kukker både siddende og flyvende og sætter oplevelsen i naturen i et særligt relief. Og der er stemmer i mosen. Naboen til den anden side gør studier for at bekæmpe de ødelæggende insekter. Vi forstår dog, at han opgiver at gøre mere og lader avlen være i fred indtil høst.

Og da det er begyndende ferietid, træffer vi to som er meget glade for hinanden og vi kan ligefrem høre kysseriet på afstand. Jo, mosen er sikkert et sted, hvor forståelse fæstner sig godt frem til varige glæder. De fortæller os, at de er på egnstur hver dag, i går var de i den store skov ved herregården og i parken og i morgen skulle de besøge to af kirkerne på egnen med en historie bag.

Kom så ikke og fortæl at ungdoms længsler og dens dragen bare går imod det materielle. Og de to kom såmænd fra et EDB-arbejde, som vel ellers nok er tal- og produktionspræget. De nyttede dagen godt og skulle næste aften til vikingespil i Frederikssund. De fik en god sommerferie forekom det os.

Og mosen har sine gamle huse, vel passet og pyntelige nu. Her mindedes vi de prægtige mennesker fra nabogårdens arbejderhus, som købte et lille landbrug og senere kom videre til større selvstændighed. De var blandt samfundets opbyggende lag, og det var en fornøjelse at være hos dem sommeraftener for mange år siden. Og nu ses fritidshusene på mosens grund, og huse med driftige byfolk, som må møde den stille verden for at hente nye kræfter.

Og som de dog forstår at gøre gammelt til nyt med gammelt præg. Og de planter og sår, så det hele bliver en fryd at se. Mosen ligger væk fra alfarvej og godt sådan. Og dens fred bygger bygger op i folk, der har meget at gøre, og hos besøgende bare for en stund. Og alt imens sivene svaer og uforklarlige lyde skaber stemning, bliver tilbageblikkets og eftertankens lykketilværelse bare dejlig, selv om alt jo ikke var godt den gang heller.

Vi forlod mosen først på aftenen med glæde i sindet og følte os bedre i stand til at kunne berette om noget, der er nær og nærværende og som bør helliges stor opmærksomhed.

Overalt er skønne pletter nær, find dem, se og lyt - det rører sig overalt. Skabninger giver bevægelse og det grønne i mosens tæppe vækker til ny glæde. En højsommeraften i mosen, er et højdepunkt for alle der søger indtryk og nye spor for deres virke. Melodien kan findes mange steder, men glem ikke naturen.

- Før vi tog sognevejen i brug spiste vi den

medbragte mad i det bløde græs, og vi havde den lille lærke med. Man bør ikke vrage de små akelejer midt i det der opleves festligt. Og så går snakken jo også bedre.

Det sidste stykke inden vi vi var hjemme, var der dyrket jord omkring os. Ned mod mosen har parcellisten sin ager og den og hans hus er blandt egnens fineste iagttagelser. Her virkes med forstand og landmandsglæde. Og de større gårdes vekslen mellem byg og raps, giver skønhedsindtryk, som vi ikke kendte for år tilbage.

Og hegn og skov afgrænser veldyrkede landbrug, og indehaverne deler det gode og den glæde der er, at vide sig sikker på, at være nyttige indtil det fuldkomne. Ad landsbyens gade kikker vi ind til folk i deres stue, der nu følger TV-avisen, og vi fornemmer den skarpe kontrast der er imellem budskaberne ude- og hjemmefra om galskabens sære handlinger, og så de fredsommelige og glædelige indtryk, som nutidsmennesket også har for øje nær ved. Gak ud i naturen og find glæderne og erindringerne. De er nyttige begge dele.

Det var Karens og min slutning, da vi drejede ned ad vor egen vej. Og hjemme havde der været besøg, og det hjemmebagte, som familied medlemmet havde efterladt, var en velkommen hilsen. Vi spiser klejner hele året, og de unge havde forøget vor beholdning. De smagte godt til kaffen og mætte af naturen og bagværket, blevet til en god søvn.

Og den næste morgenstund havde guld i mund.

Manden i gården.

De gamle billeder . . .

vækker mere og mere interesse - se bare bladet i dag med den festlige forside og de flinke husmødre ved vaskebaljen på side 12 - men der må findes mange flere og de modtages - og returneres med glæde.

Redaktionen.

Religion og politik

Iran er ved at bukke under i blodige optøjer og demonstrationer for at få en religiøs leder i eksil hjem og få oprettet et religiøst baseret styre. Man kan godt få hjælp til den slags fra den ateistiske Sovjet-stat, som dårlig tør sige nej af hensyn til sit eget religiøse mindretal af samme slags.

Det socialistiske Polen mener officielt som andre marxistiske stater, at religion er opium for folket, men må alligevel pænt finde sig i, at folket ta'r lidt ekstra »opium« i begejstring over, at en landmand er blevet pave. En tilsvarende begejstring for de politiske ledere fra Karl Marx som »religion« kan ikke stables på benene - tværtimod - der drejer det sig om at holde knurreriet nede på et passende lavt niveau. Paven forhandler med alle biskopperne fra Sydamerika for at lægge en dæmper på den tiltagende kirkelige aktivitet imod de regerende diktatorer, og Franco-styret i Spanien faldt nok mest, fordi hans efterfølgere ikke kunne regne med kirkens udelte støtte.

På Cuba skriver Fidell Castro, den ateistiske marxist, at han ikke kunne drømme om at genere kirken, dertil er den en alt for betydningsfuld del af folkets liv. Sådan kunne man blive ved. Det religiøse liv - folkereligiøsitet om man vil - er overalt i verden så stor en magt, at den hersker, der søger at udrydde den, har dømt sig selv fra livet.

Det er lige til at ryste svært på hovedet af for organisationsdanskere med betalingsunderskud. Drejer det hele sig da ikke om penge og andre håndgribelige goder? Man kan jo eventuelt også nå frem til spørgsmålet: Har det danske folk også en religion og hvilken? Kristendommen selvfølgelig, men det må helst ikke siges for højt, så bliver vi danske så generfe. Børnene må heller ikke høre for meget om det i skolen, hvis ikke de skal tage skade, når de selv skal til at vælge hver sin private religion. Det er nemlig en streng privatsag, adskilligt mere privat end folks sexliv. Det skal der endelig tales meget og højt om, fordi det er så sundt, og vi har det allesammen, og det er så nyttigt at nedlægge de fæle tabu'er, der har givet os ældre

en forkvaklet opvækst. Ud med det og ti stille med det med kristendommen. Det viser vores overordentlig store åndelige blufærdighed - åndelige!

Det er noget hykleri, vi går og laver, når vi ikke frit og åbent kan tale om et af de vigtigste spørgsmål også for det danske folk. Det er på tide at få væltet det tabu. Kristendommen har gjort det danske folk til det, det er i historien og jeg tror ikke et øjeblik på, at det folk, hvis helt store flertal endnu frivilligt lader børnene døbe og rejser kirker på stribe i forstæderne, har i sinde at smide kristendommen ud. Er det meningen, er det da også vigtigt at få talt om det.

Hvad er det? Hvordan begyndte det? Hvad førte det til? Hvor skal vi hen? Der er mange spændende spørgsmål at tage fat på, og de forudsætter ikke en specialuddannelse udi det kristelige. Den interesserede kunne f.eks. begynde med Martin A. Hansens »Orm og Tyr«, som er et helt enestående værk, velegnet til en studiekreds, skrevet af en stor digter med megen viden. Den fortæller om den sidste del af vores hedenske fortid og overgangen til kristendommen. Afsnittet om, hvorledes datidens bønder gav Danmark vor største nationalskat, landsbyens granitkirker, er specielt helt vidunderligt i sin blanding af kontant viden og digterisk fantasi. Efter min mening noget af det bedste, der er skrevet på dansk.

Når denne læsning så suppleres med Hal Koch's »Kongemagt og Kirke« (3. bind i Politikens Danmarkshistorie) har man fået lagt en virkelig god grund at bygge videre på, når man vil søge at udvide sin viden om det kristne danske folk, man tilhører. I kommende urolige tider med alle dens globale udfordringer vil det være vor vigtigste ballast i for søget på at holde vor fælles skude, Danmark, på ret køl.

Jeg tror, det haster, og der er nok mange, lange vinteraftener tilbage med olievarme inde og vinterkulde ude. TV'et har også godt af en hvilepause og sikke mange usle programmer, man ikke bliver gal over!

Jakob Højlund.

- Disse linier er skrevet i det tidlige forår - men er de ikke stadig lige aktuelle? -

Velkommen til nye medlemmer

Fr. Lone Wredstrøm,
Rosenvænget 9,
3600 Frederikssund.

Gårdejer August Hoock,
Ribevej 110, Hviding,
6760 Ribe.

Gårdejer Henning Amstrup,
Rørgård, Bur,
7570 Vemb.

Parcellist Ejner Andersen,
Lysholm Nedenvej 17,
4690 Haslev.

Fru Agnes Andersen,
Jernbanegade 37,
3720 Åkirkeby.

Gårdejer Helge Larsen,
Langøvej 44, Ørby,
3200 Helsingø.

Gårdejer Carl Larsen,
»Volpegaard«, Oreby,
4261 Dalmose.

Gårdejer Knud Borgen Uhre,
Uhregaard,
6862 Tistrup.

Proprietær P. H. Houe,
»Ulstrup«, Hundborg,
7700 Thisted.

Gårdejer Peter Styrk,
Møllerup, Visby,
6270 Tønder.

Gårdejer Keld Pedersen,
Gunderrupvej 2,
4681 Herfølge.

Fru Marie Nielsen,
»Boelsmosegaard«,
Udsholt Byvej 18,
3230 Græsted.

Gårdejer Niels Skifter,
»Skiftereje«,
Østemarksvej 63,
8983 Gjerslev.

Gårdejer Niels Videbæk,
»Videbæksgaard«,
Videbæksvej 4, Teestrup,
4690 Haslev.

Gårdejer Jørgen K. Ravn,
Grønnebæksgaard, Horslund,
6230 Rødekro.

Assistent Jens-Christian Nielsen,
Kløverprisvej 26,
2650 Hvidovre.

Gårdejer Håkon Nissen Friedrichsen,
Vesterhaab, Rørkær,
6270 Tønder.

Gårdejer Jørgen Schmidt Lund,
»Lauenborggaard«,
Faarkrog, Skodborg,
6600 Vejen.

Gårdejer Hans Erichsen, Jacobsen,
»Østergaard«,
Bjærnes Strandvej 26,
6100 Haderslev.

Gårdejer Christian Dyhrberg Skytt,
»Indhælgård«,
Ringgade 40, Mangstrup,
6500 Vojens.

Fra arbejdsmarken: 2 dages udflugt til Nordfriesland

Slægtsgaardsforeningen for Sydsjælland og Møn har 27. og 28. juni udflugt til det nordlige Nordfriesland. Sønderjyden, Alfred Holdt Jørgensen, der har Næstved Turistfart, havde tilrettelagt og ledede den meget velorganiserede tur til Nordfriesland, dvs. marskegnene syd for grænsen til Ejderen.

Nordfrieseren Alfred Boysen, sekretær i Sydslesvigsk forening for nordfriesere var rejseleder rundt i Nordfriesland. Han fortalte om landets inddæmningshistorie, hvornår hver koog var blevet til, og om de mennesker, der boede der.

I Hauka Haien-koog fra 1959, den yngste, havde man et stort areal, der fungerer dels som landbrugsareal, dels som fuglereservat, og dels til opsamling af indlandsvand.

Vi var inde på 4 gårde, der drev vidt forskelligt landbrug. Den første var en gammel firlænget gård, fra 1782 i smuk frisisk stil på værft og med stråtag.

På den anden gård fra 1940 var jorden forpagtet ud, og der var lavet pension i den typiske, frisiske stil med den meget

store og brede lade.

Den tredje gård fra 1975 (den gamle gård var genopbygget af dårlige materialer i 45 - 46, nu tildels faldet sammen), havde man kvæg i sengestald og sildebensmalkning, og på den fjerde gård fra 1926 havde man foruden kvæg også svin, vinterhvide, vinterraps og vinterbyg.

Landbruget dernede var meget mekaniseret, maskinerne var lavet, så man ordnede marken i en arbejdsgang, de bruger meget gødning og sprøjter 4 gange, 1 gang om efteråret og 3 forår og forsommer.

Formanden for Slægtsgaardsforeningen Sydsjælland og Møn, gdr. Knud Rasmussen, Vestergård, Holstrup samt hans bestyrelse var sammen med de 40 deltagere meget begejstrede for den 2 dages vellykkede tur, der var en stor oplevelse. Ikke alene at se og høre de særprægede problemer, man arbejder under i Nordfriesland; men også det gode vejr og det dejlige samvær blandt deltagerne bidrog dertil.

AK, HVOR FORANDRET

Mogens Thule

Besøg på Holmegårds Glasværk

Onsdag den 11. juli havde Slægtsgaardsforeningen for Syd-sjælland og Møn påny et arrangement, denne gang på den mere hjemlige front, idet besøget gjaldt Holmegaards Glasværk, og under ledelse af guide Inge Jørgensen fik man forklaret glasværkets historie, fra det i 1825 blev grundlagt på initiativ af grevinde Henriette Dannekiold-Samsøe, Gissel-feld.

Rundvisningen gik ud på at se alle processerne lige fra sandet med de forskellige blandinger smeltes, til det ved den stærke

varme kommer ud som færdigt glas, som der kan stibes mønster på. Efter de 85 deltagere havde nydt kaffen i Holmegaardshallen, kørte man til Holmegaard Hovedgård, som ejes af kammerherreinde fru Elisabeth Lassen, f. Dannekiold-Samsøe, der med sin familie ejer Holmegaard. Inspektør J. Buse bød velkommen og fortalte fra Holmegaard Hovedgaardshistorie, hvis bindingsværksbygning er opført 1635 af Claus Daa. Til gården hører 2323 tdr. ld., hvoraf 900 tdr. ld. er ager og eng, 500 tdr. ld. skov og mose, resten gård og gårdsplads, og uopdyrket mose, hvoraf højmosen nu søges fredet.

Fra 1955 har familien Lassen boet her, og kammerherreinde Elisabeth Lassen er femte generation som ejere.

Hr. Buse gav mange landbrugsfaglige oplysninger, og spørgelysten var stor.

Det gode vejr blev benyttet til at bese hallen og den gamle trætrappe, ligesom der også var spadseretur i parken mens flere benyttede lejligheden til at tage maskinparken i øjesyn. Efter besøget åbnede formand Knud Rasmussen og fru Inga for de mange gæster, så de i den gamle slægtsgård fik set en bondegård, hvor det i dag også er femte generation, der står for styret. Afslutningen fandt sted i Holme-Olstrup Forsamlingshus, hvor der var spising. Knud Rasmussen takkede inspektør Buse og fru Buse for gæstfriheden på Holmegaard, der blev sunget danske sange, og til Henrys musik var der et par timers dans.

Landsbyskriveren.

NU

På grund af TV-alderen og storkommunernes centralisering af de aktiviteter, der før lå i lokalsamfundene, har mange af vore landsbyer mistet deres kulturelle samlingssteder, hvorved noget værdifuldt er gået tabt.

De gamle billeder

Husmoderens arbejdsplads

Her er et, der med rette kan kaldes fra landhusmoderens arbejdsplads, er fotograferet foråret 1929 på en sydsjællandsk gård. Det er husmoderen med sin herrefilthats over sit store højt opsatte hår, og den unge pige, der muser med storvasken. Forinden var tøjet blevet sat i blød, så blev det kogt vaskekedlen, der på vor egn kaldes brygkedlen (dialektord) - dernæst kogt i sæbespåner, skyllet som tilfældet var her, ude på gårdspladsen.

Bemærk begge damer har store forklæder på, kaldt karforklæde. Det var ikke af sække, som nogen havde det; men syet af hessian, som købtes hos I. V. Larsens Eft. i Næstved.

Billedet er indsendt af Else Jensen, Toksværd.

Billede med samme motiv, indsendt af Else Nielsen, Jærgergården, Vallø.

Nyt lys over de gamle danske landbosamfund

Om skiftende vilkår for bønder, husmænd, inderster og småhåndværkere i tiden 1500 - 1800.

Indtil for et par menneskealder siden var flertallet af det danske folk beskæftiget ved landbruget. Resten af indbyggerne bar mere afhængige af dette erhverv end de fleste formentlig var klar over, og det er måske årsagen til, at landbefolkningen - bønder, husmænd, inderster, småhåndværkere m. fl. - og dens tilværelse gennem tiderne har fået en så beskeden plads i bøger om det danske riges historie i modsætning til militære og politiske begivenheder og beskrivelser af fremtrædende personligheders gøren og laden.

Forholdet er dog ved at blive rettet op i disse år, idet flere og flere forskere behandler landbohistoriske emner. Pioneren på dette felt er dr. phil. Fridlev Skrubbeltrang, der ved et banebrydende arbejde har inspireret en lang række yngre historikere til at tage landbohistorie op speciale. Han har brugt et virksomt liv på at forske i landboforhold og landbovirke i ældre tider. Først beskæftigede han sig med husmandsbefolkningens levevilkår i 1600- og 1700-tallet, senere med husmandsstandens og husmandsbevægelsen i 1800- og 1900-tallet. Videre har han omhyggeligt bearbejdet fæstebreve, bondeskifter, synsforetninger og andet statistisk materiale fra alle landsdele. Disse undersøgelser førte til bedre viden om og nye vurderinger af både gårdbruges og husmænds fæsteforhold i 1600- og 1700-tallet.

Det blev til mange bøger og skrifter, og nu foreligger dels på grundlag af egen forskning, dels suppleret med andre landbohistorikeres resultater et nyt bogværk fra Fridlev Skrubbelstrangs hånd, udgivet af Den danske historie Forening, Bispebjerg 3, 1167 København K. Denne bog: »Det danske Landbosamfund 1500-1800« er en velskrevet og bred skildring, der behandler alle sammenhænge, såvel indenfor landbruget og som i forhold til det øvrige samfund, støttet af typiske eksempler fra alle dele af Jylland og øerne.

For tiden indtil reformationen er kildematerialet sparsomt, men det bliver fyldigere for de følgende perioder. Disse århundreder var tider med stadige og store omvæltninger: Reformationen, bondeopstande, enevældens indførelse, svenske-

krige, besættelser og til sidst reformbevægelse op mod 1800-tallet. Selv om man ikke har hørt meget om det i skolernes fædrelandshistorie, så har de store gang på gang grebet afgørende ind i de enkelte landbyers menneskelige og sociale forhold. Konger og herremænd samlede jord og byggede borge og slotte, der stadig syner i landskabet, men det var bønder og arbejdere, der år efter år måtte køre stenog yde håndens arbejde foruden at gøre hoveri på markerne. Ofte blev det slid fulgt af tyngende skatter. En enkelt skat, jordskatten, medførte en mægtig indsats i 1680'erne, idet hele landet blev opmålt og matrikuleret. Det havde i hvert fald den fordel, at vi i dag råder over et mægtigt og værdifuldt kilde-materiale.

Bogen om det danske landbosamfund er på 480 sider i stort format og fremtræder indbundet i smukt udstyr fra Andelsbogtrykkeriet i Odense. Den kaster nyt lys og mangt og meget, den har bud til enhver, der er interesseret i landboforhold eller i en bestemt ejendoms, landsbys eller egns historie. Den er tilmed let tilgængelig, også for os almindelige læsere, og takket være betydelige tilskud kan den fås for kun 90 kr.

Richard G. Nielsen.

Landmandens høstferie går i år til ROM

Kærnerrejser arrangerer en pragtfuld tur til Rom i dagene 23. - 30. september.

Endvidere ture til:

NORGE	14. - 22. juli: Jotunhaimen og Nordsæter	SVERIGE	9. - 12. august: Øland (Borgholm)
--------------	--	----------------	---

Program og yderligere oplysninger ved henvendelse til:

KÆRNE-REJSER

POSTBOX 12 - 4100 RINGSTED - TELEFON 03 - 64 00 24

Rejseledere: Jens P. Petersen og Hans Hviid.

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Advokat Martin Olesen, Bogense, telefon (09) 81 16 66.

Gårdejer Niels Eriksen, Kørbitzdal, Ringe, telefon (09) 62 11 75.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

Skaf foreningen nye medlemmer

Undertegnede foreslår, at følgende får tilsendt materiale om
Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at indmelde sig i foreningen:

_____	_____
Titel	Titel
_____	_____
Navn	Navn
_____	_____
Postadresse	Postadresse
_____	_____
den	Underskrift
19	

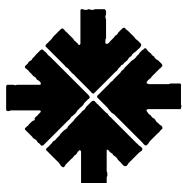
Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Landbrugslån til ethvert formål.

Har De brug for lån til tilbygning, sammenlægning, grundforbedring, køb af nye maskiner, udvidelse af besætning, ejerskifte eller andet, kan De roligt henvende Dem til Forenede Kreditforeninger. Vi yder

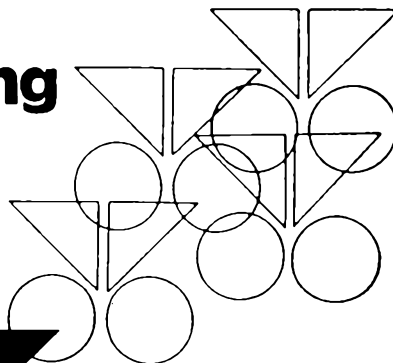
lån overalt på øerne på op til 50% af ejendommens værdi med løbetider på 10, 20 og 30 år. Lad en af vore landbrugsyndige folk kigge på Deres ejendom, så får De den rigtige belåning - hurtigt, smidigt og effektivt.

FORENEDE KREDITFORENINGER

Otto Monsteds Plads 11 · Postbox 333 1503 København V · Tlf. (01) 15 34 34
Magelos 2 · Postbox 343 5100 Odense · Tlf. (09) 11 77 77

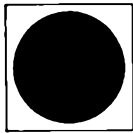
**Jyllands
Kreditforening
er
specialister i
Jylland...**

JYLLANDS KREDITFORENING

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Herningvej 3. Tlf. (07) 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J: Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

**SPAREKASSEN
SYDJYLLAND**

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2,
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Boulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

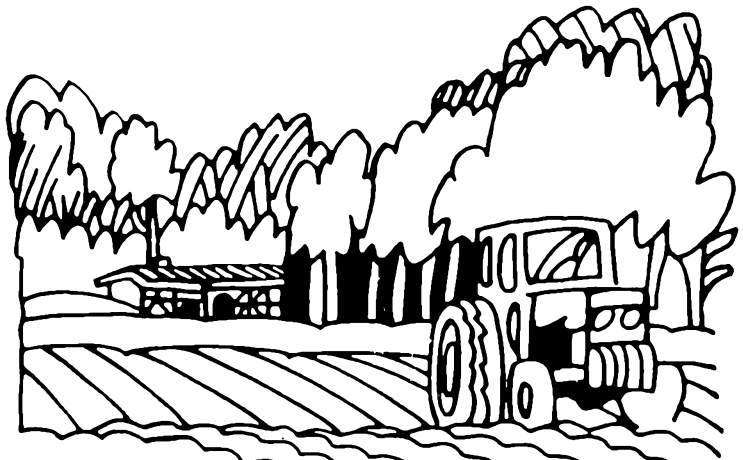
Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd.kontor i Aalborg: Algade 38,
9100 Aalborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

**Et A-rentebevis fra Andelsbanken
giver stigende rente år for år
-uden at Deres penge er bundet.**

 ANDELSBANKEN